

Tips om bra fågelskådarplatser i Lisjö

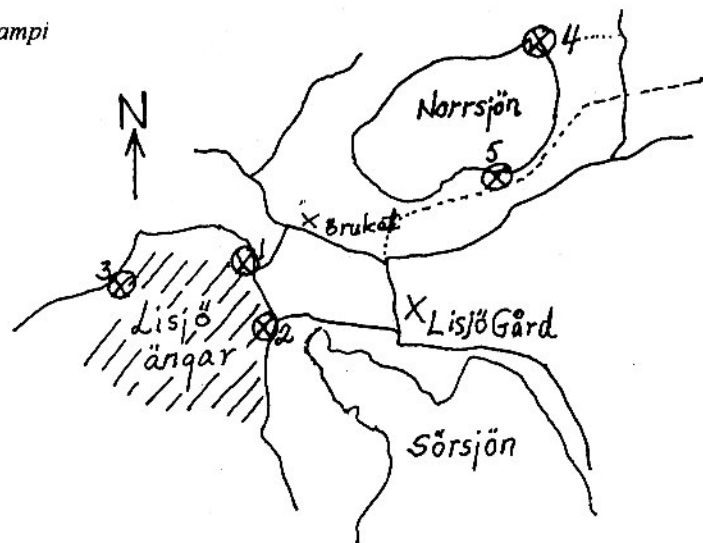
De senaste åren har Norrsjön och Lisjö ångar med sina översvåmningsmarker utvecklats till viktiga rastplatser för flyttfåglar, speciellt under våren. Bara i fjol kunde man under första halvan av april räkna in tusentals sångsvanar, tranor, gäss och änder. Även fågelskådarantalet har ökat vilket visar sig i anteckningsboken som finns i postlådan på kullen i nordöstra hörnet av Lisjö ångar.

Bästa platserna för att överblicka Lisjö ångar, (förmiddagstid, när man inte har solen i ögonen), är uppe på nämnda kulle vid postlådan(1), där vägen delar sig mot Källmora respektive Furnäs. Ett bra ställe är också nere vid vägskälet(2) som går över lisjöviken fram till Lisjö gård. På eftermiddagen är det bra att sitta någonstans efter gårdeskanten vid Källmora(3).

Vid Norrsjön har man fågeltornet(4) i norra delen. Dit går man enklast stigen som börjar ca. 300 meter från vägskälet mot Högby, dvs. mellan Bovallen och Långdalen. Det finns en skylt där stigen börjar. Man kan även välja Norrsjöns södra sida. Då följer man lämpligast lisjöbanan från GIA- gården ca. 400 meter genom Norrsjölunden tills man kommer fram till de öppna betesmarkerna. Där viker man vänster ner till sjön, mot båtplatsen(5). Här brukar sångsvanar kunna rasta nära stranden så var försiktig så att inte fåglarna skräms.

Traditionsenligt räknar Naturskyddsföreningen fåglar i Lisjö under våren. Så ta på Er stövlarna och avnjut våren i Lisjö. Glöm inte matsäck och kikare...

Mikael Leppälampi

Det var något "skumt" med tickan i lönnen vid f d Trugsbo skola.

Tom Sävström

Visst händer det att man träffar på "skumma" företeelser ute i skog och mark och då inte bara inom släktet Homo sapiens. Nej, även en svamp som växer 3 meter upp i en lönn kan vid första anblicken verka skum.

Kring julhelgen 1996 besökte jag skogarna norr om Trugsbo i Ramnäs. Det var inga märkvärdiga skogar, ganska fattiga på lågor och övrig död ved, fransett stubbar på hyggena. På en ganska grov tall-låga i en hyggeskant fann jag i alla fall gråporing, Diplomitoporus lindbladii, bland för övrigt vanliga "trivialare" arter.

Småningom var jag tillbaka vid utgångsplatsen vid f d skolan i Trugsbo, byggnaden med den fina snickarglädjen på verandan. Där "skrotade" jag omkring i den vildväxande trädgården bland ruttnande stugor och uthus. På fuktigt murket virke till uthuset fanns spindelgröppa, *Leucogyrophana romellii*, med sin ljus apelsingula färg kontrasterande mot en ljusare kant.

I trädgården står en lönn och i en stamskada på denna växte svampen som vid första anblicken gav mig associationer till blek ostronmussling, *Pleurotus ostreatus*, vilken kan växa sent på året på olika lövträd. Snart såg jag att den

på undersidan hade porer och det luta- de nog mera åt lönnticka, *Oxyporus populinus*. Med den "förvisningen" åkte jag hem och firade jul. I bakhuvudet fanns dock en tveksamhet, grundad på att lönntickan oftast växer flera fruktkroppar tillsammans i en taktegel- lagd samling.

Den 19 januari var jag tillsammans med Lars Bsenko till Djupeboskogens naturreservat där vi sökte riktat efter skinnsvampar. På väg hem hade vi nästan passerat Trugsbo då jag "beordrade" - stanna! "Tvärbromsning" och Lars undrade vad som flugit i mig. Jo, tickan i lönnen dök åter upp i mina tankar. Med hjälp av en "käpp" petade vi ner svampen, som var löst vidvuxen substratet, mjuk och vattnig. Den mjuka konsistensen och den tuftsigt håriga hattytan uteslöt genast lönntickan. Jag hade mina aningar...

Hemma vid mikroskopet kunde jag konstatera att första fyndet av skumticka, *Spongipellis spumeus*, i kommunen var ett faktum. Rödlistad är också denna art, H4. Växer vanligast på levande träd av lönn och alm. Inget får tagas för givet i svamparnas värld - bevingade ord att ta med sig på skogspromenaden.

Rovfåglar och ovanliga svampar räddar Vamossens gammel-skog?

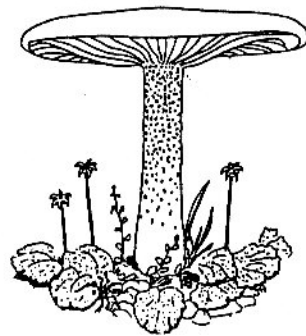
Tom Sävström

Rovfåglaerna är en utsatt grupp inom fågelvärlden som, i takt med skogsbrukets avverkningar av naturskogar, fått sina livsbetingelser krympta. I den rationellt skötta skogen, med sina omloppstider på 70 - 80 år, får fåglar som duvhök, orm- och bivrak svårt att hitta lämpliga boträd. Sådana är i regel s.k. "klykträd", vars grenverk bildar en lämplig klyka som under åtskilliga år förmår bära upp ett stort och tungt risbo. I en naturskog finns oftast en hel del sådana träd, såväl av tall, gran som lövträd. I kulturskogen däremot har alla träd samma ålder och ser nästan identiskt lika ut och den är inte lika attraktiv för rovfåglaerna.

I Vamosskogen har också skapats de förutsättningar som den sällsynta vågtickan, *Oligoporus undosus*, kräver. Fuktig, skuggig granskog med lång kontinuitet. På en grov och murken granlåg, inne i dess håligheter, lever svampen sitt liv som en av vedens "nedbrytare". När denna grans livscykel slutits eller då den inte längre är attraktiv för vågtickan då finns där nya lågor som svampens sporer kan "angripa" och därmed föra arten vidare. Denna skog är också den hittills enda kända växtplatsen för den sällsynta pärlmusseronen, *Melanoleuca verrucipes*.

Arealen gammal skog i landskapet är ytterst väsentlig för många arters möjligheter att överleva på lång sikt. Delar av Vamosskogen har karaktärer av naturskog med höga naturvärden. Markägare är AssiDomän och skogen bör kunna skyddas inom ramen för biotopskyddet, (områden upp till 5 hektar; Skogsstyrelsen 1994). Ännu en skog med sårbara och hotade arter står här på spel.

När duvhöken i dennatid skickligt manövrerar sig in i dunklet mellan klubbars och granars stammar vid Vamossen är den och vi lika ovetande om skogens framtida öde. Genom vår försorg i Naturskyddsföreningen är markägaren informerad om naturvärdena...

Pärlmusseron
Teckn: Irene Andersson (Skogsrisken)

Floristiska notiser

Tuvstarr *Carex cespitosa*.
Rävnäs. Några välutvecklade tuvor i strandparti mot rävnäsviken. Ny lokal. Aug - 95, Tom Sävström.

Grönkulla *Coeloglossum viride*.
Ett exemplar funnen i hassellunden vid Degran i Lisjö. Ny lokal för denna hos oss ovanliga orkidé. 6-96, Arne Persson.

Svedjenäva *Geranium bohemicum*.
Enstaka överblommade plantor i traktor-spår på hygge. Väster Björksnarsravinen, 10 - 96. Tom Sävström.

Vattenblink *Hottonia palustris*.
Bestånd i grunt kväverikt dike på mark tillhörande Surahammars Bruk. Kärmark med blandskog och salixsnår. Juli - 96, Tom Sävström.

Kambräken *Blechnum spicant*.
Den planta som hittades för några år sedan i närheten av Björksnarets "lindlund" var i oktober 1996 tillsynes "vålmående" med färsk (vintergröna) blad. Växtplatsen undantogs från Storas nyligen utförda avverkning. Enda kända växtplatsen av arten i Surahammars kommun. Tom Sävström.

Kambräken
Bild ur Den Nordiska floran

Kurser våren 1997

I länsförbundets regi anordnas följande kurser;

- * 12 - 13 april **Skogsheig om certifiering av svenskt skogsbruk.**
Tvådagars kurs med övernattnig i Östa Fritidsby.
- * 15 maj (prel) **Att inventera kärlväxter.**
Norberg.
- * 31 augusti **Storsvampar i Arbogas kalkmarker.**
Seminarium och exkursion.
- * 25 sept. (prel) **Lavar i lövskogsmiljö.**
Villingens naturreservat.

Anmälan och upplysningar till Tom 337 29 eller Marianne 302 76.
Gäller också för rikskurserna nedan.

Naturskyddsföreningens Riks-kurser

"Lättare packning"

Utbyte av tankar och erfarenheter i förändringen av våra levnadsvanor.
Gotska Sandön, 8 - 11 juni.

5 ess - spåra skyddsvärd skog i södra Sverige.

Grundkurser: 28 - 29 juni i Älmhult och 27 - 28 juli i Jönköping.

Sett och hört i markerna (1/8 - 15/1)

Mikael Leppälampi

När detta skrivs i mitten av januari har den första kattugglan för året redan hörts ropa vid Sura kyrka. **Taloxarna** "filar" vår och man börjar så smått ana att våren är i antågande.

Inleder perioden med en ovanlig gäst på våra breddgrader då en **ägretthäger** rastade vid Fläcksjön i Väster färnebo den 27/7. Över myren vid Västersjön sågs **ängshöksparet** jaga tillsammans med **brun kärrhök** 2/8. I augusti var en **mindre hackspett** synlig i centrala Surahammar. Den vackra **stegliten** sågs vid Surahammars bruk 27/8 (10 ex.), vid Källberget i Surahammar den 18/9 (5 ex.), Åsenlund i Ramnäs 22/9 (5 ex.).

Vid Högbybaden, Gnien fanns 3 **årta** 5/8. Den 15/8 sågs 4 **större strandpipare**, 4 **mindre strandpipare**, 51 **brushane** och en ensam **kärrensäppa** på samma lokal. **Lärkfalken** har setts jaga över Gnien 11/8 och vid Gåsvad 25/8. Från toppen av Billsbos största ek ropade en **gråspett** (hane) 20/9 och vid Trugsbo har en hona varit synlig hela vintern. **Sparvuggla** har setts och hörts vid Stenbjörnsberget 28/9 med 2 ex., Gåsvad 1 ex. 12/11 och Bäckeslätt 1 ex 28/12.

Vid kraftledningen efter Torenvägen blommade **Kung Karls spira** 27/9 och på kärleksört vid Gåsvad fanns 3 **amiralfjärilar** 3/10. En **stenfalk** och en **blåhake** sågs vid Transjön 28/9.

Natten den 1/10 sträckte en flock **kustpipare** över Virsbo Bruk. Den 18/8 sågs en **tretåig hackspett** i Färmansbo urskog, den 8/10 vid Ekfluken och på nyårsdagen -97 noterades en hane av den sällsynta hackspetten vid Lilla Toften. En **kattuggla** ropade vid Gåsvad 13/10.

Lappspärr sträckte över Öketjärn 21/10 och över Avlängen 23/10. Från Gnien rapporterades 4 **starrar** i november. Den 3/11 sågs en ung **havsörn** majestätiskt segla över Mantmossen. **Tallbit** har noterats vid Lövvikstorp 2 ex. 10/11, Fellingestorp 2 ex. 16/11, Högberget 3 ex. 16/11, Stenbjörn 3 ex. 17/11, Björksnarsravinen 2 ex. 24/11, Målarbacken 8 ex. 1/12, Muren och Bäckeslätt 28/12 och Kroksmossen 10 ex. 17/1. Vid Felingen fanns 4 **snöspärrar** den 16/11. Avsaknaden av rönnbär har inneburit att endast små flockar av **sidensvans** och **björktrast** har iakttagits under hösten.

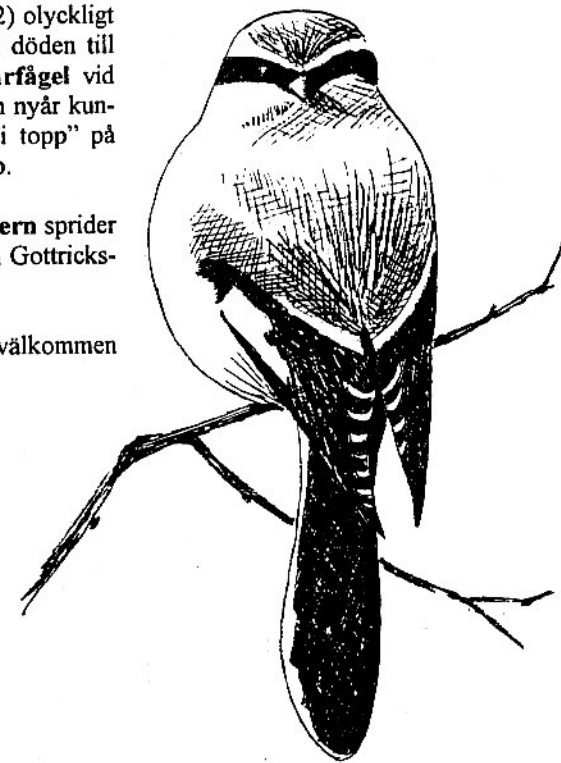
Gråtrutar 3 ex. uppehöll sig vid ån kring Surahammars Bruk den 19/11. Vid småfågelutodring på Källberget sågs 5 **bergfink** och 2 **bofink** den 10/1. Även vid Åsenlund fanns en bergfink 14/12. En **rödhake** har trotsat vintern och stannat kvar på villaområdet Dalskogen i Surahammar, där också enstaka **koltrast** setts. **Stenknäck** har setts i Kyrkbyn, Ramnäs, under julen och i centrala Surahammar hela vintern. I december fanns ett 50-tal

gräsand och 3 **strömstare** i ån vid Sätten. Från stubbåkrarna på Storängen rapporteras en flock på 100 **gulspärr** 31/12.

I vinter har **lodjursspår** iakttagits vid Välsjön och Öbjörken. Vid Lövviksdeltat flög en **knölsvan** (1/12) olyckligt på en kraftledning och gick döden till mötes. Den 5/1 sågs en **varfågel** vid Lisjö ångar och kring jul och nyår kunde den vackra fågeln ses "i topp" på Storängen och vid Byggetorp.

Slutligen rapporteras att **bävern** sprider sig till nya områden, nu från Gottricksbäcken och Lisjöbäcken.

(Tack för era rapporter och välkommen med nya!)

VARFÅGEL